

Závěrečná zpráva projektu
AKTION ÖSTERREICH - TSCHECHISCHE REPUBLIK
Wissenschafts - und Erziehungskooperation
AKTION ČESKÁ REPUBLIKA - RAKOUSKO
spolupráce ve vědě a vzdělávání

Vedoucí projektu:

Ass.-Prof. Mgr. **Kateřina Kolářová**, PhD,
Gender Studies Instituts, Karls Universität Prag
Dr.ⁱⁿ **Maria Katharina Wiedlack**
Referat Genderforschung, Universität Wien

De-colonizing Disability Theory I: Crippling Development

Konference „De-colonizing Disability Theory I: Crippling Development“ se uskutečnila v termínu 19. až 21. září 2013 v prostorách Akademie věd ČR v Praze. Akce se těšila velkému zájmu odborné veřejnosti – každý den se podařilo plně obsadit kapacitu sálu, tj. ca. 70 účastníků – a lze ji proto označit za velmi úspěšnou. Konference se stala jedním z prvních důležitých kroků k posílení pozice Disability Studies na Universität Wien i Karlově univerzitě a zároveň důležitým příspěvkem k otevření mezinárodní debaty o Disability Studies ve středo- a východoevropském prostoru.

Konference se zúčastnilo 25 rakouských studentů/studentek a vědeckých pracovníků/pracovnic působících na Universität Wien. Konkrétně 20 studentů/studentek s vlastní samostatnou prezentací (Doris Arzmann, Daniela Baumgartner, Heike Bestel, Iris Borovnik, Carolin Brendel, Simon Wiedlack, Katharina Ebert, Tina Füchslbauer, Cornelia Gantze, Theresa Gerhards, Pia Klüver, Alexandra König, Elisabeth Magdlener, Maria Neufeld, Clara Schmidl, Ilona Toller, Jasmin Unfried, Sonja Weber, Aurelia Wolf und Sina Wurm) a pět organizátorek (Maria Katharina Wiedlack, Isabelle Garde, Katrin Lasthofer, Sushila Mesquita a Sigrid Schmitz), které se účastnily na přípravách projektu.

Za Univerzitu Karlovu v Praze, Západočeskou univerzitu v Plzni a Masarykovu univerzitu v Brně se zúčastnilo 22 studentů/studentek či vědeckých pracovníků/pracovnic (Petra Boumová, Juan Chen, Petra Ezzeddine, Filip Herza, Ema Hrešanová, Dita Jahodová, L'ubica Kobová, Kateřina Kolářová, Daniela Komanická, Tereza Jiroutová Kynčlová, Radka Majerová, Jaroslava Hasmanová Marhánková, Karel Nevěčný, Jitka Ondrušková, Vendula Pavlicova, Hana Porkertová, Lucie Sinanovičová, Lucie Storchová, Anna Sýkorová, Ivana Taševská, and Jaroslava Vranova).

1. Přípravy

Studenti a studentky Vídeňské univerzity se na konferenci připravovali v letním semestru 2013 v rámci tématického kurzu „Biomacht und die Regulierung nicht-normativer Körper: Fokus dis/ability“ (Bio-moc a regulace ne-normativních těl: zaměřeno na postižení“). Kateřina Kolářová vedla v letním semestru 2013 tématický seminář „Jinakost-postižení-kritika, sociální konstrukce postižení a nezpůsobilosti“, který na konferenci připravoval české studenty a studentky. Oba jmenované semináře se soustředily na souvislosti mocenských vztahů, těla a produkce vědění. Studující se zde seznamovali s kritickým pojetím heteronormativity, sexismu, rasismu, xenofobie a „ableismu“ z pozice queer-feministické kritiky, genderu, postkoloniálních studií a kritických studií vědění. Postižení bylo současně analyzováno v kontextu globalizace, neoliberalismu, globálních mocenských vztahů a transformací společnosti.

V rámci diskuzí byly formulovány otázky po úloze různých společenských institucí v produkci vědění o normálním/postiženém těle, pohlaví a sexualitě, dále otázka utváření genderovaných ne/způsobilých těl prostřednictvím různých režimů vědění, otázka úlohy rasy, etnicity, „barvy kůže“ a třídní příslušnosti v diskurzích ne/způsobilosti, role politického aktivismu, cirkulace vědění a narace o postižení v souvislosti se společenskými a státními transformacemi. Formulovány byly také nové výzvy, které pro výzkum a politiky postižení představují globalizace a neoliberální politiky.

Tyto (a mnohé další) otázky byly následně rozpracovány ve studentských workshopech a prezentovány na konferenci De-colonizing Disability Theory I: Crippling Development v Akademii věd ČR v Praze.

2. Průběh konference

a) Zahájení, čtvrtek 19.9.

Konferenci zahájily Kateřina Kolářová za Univerzitu Karlovu v Praze a Katharina Wiedlack, Sigrid Schmitz, Sushila Mesquita, Isabelle Garde a Katrin Lasthofer za Universität Wien.

Zahájení konference, které se odehrávalo v prostorách Národního divadla v Praze, přilákalo – podobně jako následující program – množství návštěvníků. Zahájení a filmovou projekci rakouské umělkyně Ines Doujak přišlo shlédnout asi 100 návštěvníků. Ines Doujak měla původně vystoupit živě – bohužel kvůli náhlému onemocnění nakonec musela své vystoupení zrušit. Organizátoři měli nieméně k dispozici filmový záznam z premiérového uvedení jejího představení a program tak mohl proběhnout bez výraznějších změn. Projekci následovala diskuze Simona Wiedlack, Clary Schmiendl, Iris Brorocvnik a Isabell Garde vztahující se k tématům představení, například k násilné disciplinaci těl a psychiky v pracovních podmínkách nastavovaných velkými firmami v továrnách globálního Jihu z perspektivy Disability studies.

Po přestávce vystoupila s úvodní přednáškou „People with Disabilities in Eastern Europe: a Cross-national Perspective“ Prof. Darja Zviršek z univerzity v Ljubljani.

Následoval čas na občerstvení a neformální seznamování rakouských a českých studentů/studentek s dalšími návštěvníky a návštěvicemi konference.

b) pátek 20.9.

Po společné snídani v prostorách AV ČR přišla na řadu prezentace vídeňských studentek Alexandry König, Aurelie Wolf, Pii Klüver, Tiny Füchslbauer, Elisabeth Mundt a Marie Neufeld, které představily workshop k tématu „Postižení a sexualita v kontextu transnacionální ekonomie péče“. Po krátkém úvodu k legislativnímu rámci, který vymezuje úlohu sexuálních asistentů/asistentek v Rakousku následovala diskuze o diskurzivních podmínkách a výzvách tématu v mezinárodní perspektivě a srovnání se situací v České republice. Diskuze se dotýkala etického, právního, ekonomického a společensko-politického rozměru tématu.

Po krátké pauze následovala prezentace druhého workshopu: „All-Inclusive Holidays in Criptopia“. Studentky Katharina Ebert, Cornelia Gantze, Ilona Toller, Doris Arztmann, a Daniela Baumgartner z univerzity ve Vídni, představily svou analýzu globálního turismu, který umožňuje uspokojování nejrůznějších potřeb příslušníků globálního Severu v zemích globálního Jihu a Východu. Vykorišťování levné pracovní síly bylo představeno v souvislosti s nárůstem migrace pečovatelských/pečovatelek v regionu západní Evropy a v USA. Zvláštní pozornost pak byla věnována souvislosti nárůstu turistiky rakouských občanů do České republiky a naopak pracovní migrace Čechů do Rakouska.

Oběd a krátký oddech v atriu konferenčního centra AV ČR, který mnozí účastníci využili k dalšímu seznamování a diskuzím, následovala další skupinová diskuze k tématu úspor veřejných financí a jejich účinek na systém sociálního zabezpečení. Studující Daniela Baumgartner (Uni Wien), Filip Herza, Jitka Ondrušková (oba UK, Praha) vedli diskuzi s profesorem Robertem McRuerem, odborníkem na Disability Studies na George Washington University (Washington DC), Kateřinou Kolářovou (UK, Praha) a Katharinou Wiedlack (Uni Wien).

Diskuze otevřela téma socio-ekonomické situace v Rakousku a České republice. Diskutovány byly sociální a ekonomické následky současných úprav sociálního systému a zavádění úsporných opatření. Intenzivní debata pokračovala také o pauze a musela být předčasně ukončena, aby uvolnila prostor hlavní prezentaci dne s názvem: „Toxicities, Non/Disabled Bodies and Neoliberal Markets: A Focus on (South)Asia.“, kterou představila Mel Chen z Institutu Gender and Women's Studies na University of California, Berkeley.

c) sobota 21.9.

Třetí a zároveň poslední den konference otevřely studentky vídeňské univerzity Sonja Weber, Heike Bestel, Sina Wurm, Rada Zivadinovic, Carolin Brendel, Jasmine Unfried a Elisabeth Magdlena

společnou diskuzí s českými kolegy - Ivanou Taševskou a Filipem Herzou - na téma „Disability Rights claims and discourses“, srovnávající situaci v České republice a Rakousku.

Rakouské studentky prezentovaly aktuální požadavky na zlepšení životní situace lidí s postižením v Rakousku. Následně bylo prezentováno současné právní nastavení v České republice a srovnání různých požadavků a strategií aktivistických skupin v obou zemích.

Po pauze měli magisterští i postgraduální studenti příležitost prezentovat své výzkumné projekty formou posteru a diskutovat své projekty s přítomnými odborníky a odbornicemi. Načaté diskuze pokračovaly také při společném obědě.

Poslední workshop představili Kateřina Kolářová, Jitka Ondrušková a Filip Herza z Univerzity Karlovy v Praze. Prezentace s názvem “Disability Studies and discourses of Health” se věnovala otázkám průniků a možností propojení Disability studies, kritické sociologie a antropologie v otázce zdraví a nemoci.

Třetí a poslední keynote prezentovala Anastasia Kayiatos, pod názvem: “Prosecution of the Disabled People and Disability Activism in 20th Century Russia”.

Na závěr vydařené akce vystoupily organizátorky Kateřina Kolářová, Katharina Wiedlack, Sigrid Schmitz, Sushila Mesquita, Isabelle Garde, und Katrin Lasthofer se shrnutím nejdůležitějších témat a výstupů konference.

3. Výsledky

Konference poskytla prostor pro interdisciplinární debatu mezi různými přístupy Disability- a Gender- studies, se zaměřením na současný evropský prostor. Podařilo se představit aktuální výzkum v obou zemích a přispět k vzájemnému obohacení obou stran.

Výzkumné projekty a přístupy z oblastí střední- a východní Evropy se díky konferenci prosadí v mezinárodní vědecké debatě.

Mladí vědci a vědkyně z obou zemí měli během třídní konference výbornou příležitost prezentovat svou práci, rozšiřovat své poznatky a navazovat důležité mezinárodní kontakty, které přispějí k rozvoji mezinárodní vědecké spolupráce.

Výsledky konference budou prezentovány v samostatné publikaci.

V Praze, 10.1. 2014